

לפרשת קרח – תשע"ב

מהי מחלוקת לשם שמים?

יוסי שטח

כבר בפתח הפרשה כותב רש"י: פרשה זו יפה נדרשת במדרש ר' תנחומא". עיקרה המחלוקת. קורח ועדתו. מחלוקת שלא הייתה לשם שמיים. בניגוד למחלוקת הלל ושמאי שהיא לשם שמים. נעמוד כאן על מאפייני המחלוקת, מהי מחלוקת לשם שמיים וכיצד לקיימה.

כפי שנראה, אמנם המסגרות והטכנולוגיה השתנו מאז ימי המקרא, אך אופי האדם לא השתנה מקדמת דנא. הדברים יפים ותקפים לימינו. כפי שנראה חשוב לאפשר קיום מחלוקת לשם שמים.

המחלוקת בפרשה: משה ואהרן הם נכדים של קהת. גם קרח הינו נכד של קהת וגם אליצפן נכד לקהת. קרח מתקנא במשה שזכה להנהגה ובאהרן שזכה לכהונה. נתקנא גם באליצפן שזכה להיות נשיא בית אב למשפחת הקהתי ואילו הוא, קרח, היה רק לוי. במאפייני המחלוקת איסורים רבים בין אדם לחברו כשנאה, לשון הרע ועוד:

א. יצר הקנאה ורדיפת הכבוד – הקנאה קיימת בעולם מאז ימי קיין והבל. אצל קרח "האגו", בלשון ימינו, פעיל. מטרתו השגת שררה ושלטון. קרח הינו איש נכבד, למה לו לרדוף אחר עוד יותר כבוד? קרח הינו איש עשיר, למה לו לרדוף אחר עוד עושר?. תופעה זו מוכרת גם בימינו, עשיר מופלג אינו מסתפק בעושרו. "רודף כסף לא ישבע כסף". יש דעה בחז"ל שהביטוי "עשיר כקרח" הוא לגנאי ומרמז שקרח לא השיג עושרו בדרכים ישרות (ר' סנהדרין).

ב. לשון שקר - קרח אומר דברי שקר. דווקא את משה, שהתורה אמרה עליו "ויהי האיש עניו מכל אדם", מאשים קרח בהתנשאות.

ג. הסתרת המניע האמיתי- קרח אינו מצוין את המניע האישי, אלא משתמש במניע שעשוי להישמע לכאורה לגיטימי- חלוקה שוויונית. שאינה לגיטימית בנושא הדיון.

ד. משתמש בדרכי עורמה- קרח אוסף קבוצת אנשים בעלי אינטרסים שונים שחברו יחדיו לערער את מעמד ההנהגה. הם לא סתם אנשים – הם אנשים ידועים (אנשי שם), הם נכבדים (נשיאי העדה) הם יועצים בעלי מעמד (קראי מועד). קרח נוהג כמנהג פוליטיקאים בימינו, אוסף כוח ומפעיל כוח: ויקומו לפני משה ויקהלו על משה. משה רבנו ע"ה מנסה להגיע להדברות עם דתן ואבירן אך הם אינם מעוניינים בשלום והם מעלים טענות שאינן נוגעות לעניין- "המעט העליתנו מארץ זבת חלב ודבש ..

מחלוקת לשם שמיים

כאמור מחלוקת קיימת מקדמת דנא. זה טבעי. אומרים חז"ל: "כשם שאין פרצופיהם דומין זה לזה – כך אין דעתן שווין זה לזה. אלא לכל אחד ואחד לו דעה בפני עצמו" (במדבר רבא כא/ב). מאידך, מחלוקת היא דבר רע. אומר החפץ חיים אין דבר רע בעולם כמחלוקת. והרמב"ם כותב באגרת לבנו: "אל תשקצו נפשתיכם במחלוקת המכלה גוף נפש וממון". מאידך אומר הרמב"ם כי לדעת את האמת- זהו יסוד המחלוקת. "מי שיחלוק לסתירת דברי חברו לרצותו לדעת את האמת, החתירה לאמת היא אחד היסודות החשובים בתורה כי" חותמו של הקב"ה הוא האמת".

מהי מחלוקת לשם שמיים?

• לברר ולדעת את האמת כאמור היא ביסוד בדברים. " התורה נקנית גם "בדקדוק חברים ופלפול תלמידים" ביקורת בונה. הדרך לברור האמת מחייבת דיון וחילופי דעות ללא פשרות

• מחלוקת כזו היא ללא פניות אישיות ונעדרת כל אינטרס אישי. כל כולה באה להרבות כבוד שמיים. יש להיזהר מטרמפיסטים על מחלוקת כזו .

• מחלוקת כזו תכליתה שלום – אומר הזוהר שאצל קרח המחלוקת היא: " פלוגתא דשלום ומאן דפליג על שמא קדישא " . לא בכדי אמרו חז"ל ששמים היא שילוב של אש ומים , דהיינו עשיית שלום בין שני ניגודים.

• מחלוקת הלל ושמאי- שלוש שנים נחלקו, יש מקום לדעות שונות אבל צריך גם להכריע : עד שיצאה בת קול ואמרה : " אלו ואלו דברי אלוהים חיים".לא היה ויכוח על עיקרי הדת , הויכוח לשם שמים אינו על המטרה, אלא על הדרך להשגתה. למדו תורה לשמה.המחלוקות היו חריפות ומרובות על ידי תלמידיהם , עד שאמרו חז"ל " ונעשית תורה כשתי תורות (סנהדרין פח/ב).. אולם בית שמאי ובית הלל נהגו כבוד זה בזה ו" לא נמנעו בית שמאי מלישא נשים מבית הלל ולא בית הלל מבית שמאי. ללמדך שחיבה ורעות נוהגים זה בזה לקיים מה שנאמר – האמת והשלום אהבו"(יבמות יד/ב). ולימינו – ממה יש להיזהר

צריך לאפשר קיום מחלוקת ובירורה. לא פעם אנו עדים לכך שאין מאפשרים כלל קיום מחלוקת אף שהיא לשם שמיים. זאת בדרכים שונות – אם על ידי התעלמות טוטלית והימנעות מאזכור הדעה השנייה , או על ידי מניעת דיון ושיח אמיתי עם בעלי הדעה השונה באמצעות בירור העובדות לאשורן. לעתים על ידי נידוי וחרמות עד כדי אי שיתוף במניין !. לעתים קרובות, על ידי הדבקת תגיות ללא כל ביסוס או בדרך של לשון הרע , רחמנא לצלן- זה חרדי , זה ימני קיצוני, זה שמאלני , זה חרדלי, זה מתנחל , זה חוזר בתשובה, זה רפורמי , זה עוכר ישראל וכיו"ב- השתמשת במונח, בתווית, גמרנו. תייגת את הבן אדם – אין צורך להקשיב ולבדוק את הטענות ואת העובדות . אין צורך לחשוב..לעתים נדמה כי יש המשתמשים ב"דעת תורה" ובמורא רבך בכדי לסנדל את החשיבה וכל דיון לגיטימי. דברים פעוטים יחסית הופכים ל"יהרג ואל יעבור" ודברים שבפיקוח נפש מתייחסים אליהם כאל דברים בעלמא.

יש כיום הרבה מחלוקות אמיתיות כי החיים השתנו , הטכנולוגיות השתנו, החיים נעשו מורכבים מאד ומסובכים.הדילמות לעתים קשות ביותר.אולם, שיח אמיתי לברור האמת ולמסקנות המתחייבות לא נעשה . בנושאים המדיניים ביטחוניים, הס מלהעלות דעה לא מקובלת או שונה – חיים בלעו. בתחום ההלכה ישנם נושאים לא מעטים השנויים היום במחלוקת שיש לבררם – תורה ו/או עבודה, שירות צבאי, הדרת נשים , שירת נשים , חינוך נפרד טוטאלית , סירוב פקודה , כיבוד זכר הנופלים, תפילה לשלום המדינה,חיים בחו"ל ועוד. דיון אמיתי צריך להתקיים תוך הקשבה לטענות ולעובדות בלשון ברורה ולא עמומה , כשהאינטרס היחידי הוא לברר את האמת, הנכון והישר. כל זאת תוך כבוד הדדי , אהבה ואחוה שלום ורעות או כפי שנאמר בעירובין יג/ב : " מפני מה זכו בית הלל לקבוע הלכה כמותן- מפני שנוחין ועלובין היו, ושונים דבריהן ודברי בית שמאי, ולא עוד אלא שמקדימין דברי בית שמאי לדבריהן". ובא לציון גואל.